

КЫРГЫЗСТАН ТАРЫХЫ

2015-2016-окуу жылдары Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүүчү мектептеринде Тарых предметин окутуу

✓ Кыргыз Республикасында мектептик тарыхый билим берүү боюнча мамлекеттик стандартка (Кыргыз Республикасынын мектептеринде предметтик билим берүүнүн мамлекеттик стандарттары. Бишкек. “Билим куту”. 2006. 249-270-бб.)

✓ Базистик окуу планга (2014/2015 – окуу жылына карата Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүүчү уюмдарынын Базистик окуу пландары. Кутбилим. 8-август. 2014-ж. № 29-30 (10583-84))

✓ Окуу программасына (Жалпы билим берүүчү уюмдар (мектеп, гимназия, лицей) үчүн Тарых предмети боюнча программа. Бишкек. “Билим” – 2015) сыяктуу окуу-нормативдик документтерге негизделет

Тарых предмети Кыргызстан тарыхы жана Дүйнөлүк тарыхы болуп бөлүнүп, эки курстун негизинде окутулуу менен класстык журналдарга, сабактын жадыбалына, бүтүрүү аттестаттарына эки башка жазылат. Толук эмес орто билимди бүтүрүү жана Толук орто билимди бүтүрүү боюнча Мамлекеттик экзамен Кыргызстан тарыхынан гана тапшырылат. Окуучуларга берилүүчү Тарых предмети боюнча олимпиадалык тапшырмалар, Улуттук тигирлөөнүн жана Жалпы республикалык тигирлөөнүн тапшырмалары, ж.б. баалоо боюнча иш чаралардын мазмуну Кыргызстандын тарыхын жана Дүйнөлүк тарыхты камтыйт.

1. Кыргызстан тарыхы предмети

1.1. Предметтин окуу жүктөмү

Классы	5	6	7	8	9	10	11
Сааты	1	1	1	1	1	1	1

1.2. Кыргызстан тарыхы предметинин окуу китептери

Класс	Аталышы	Автору
5	Кыргызстан тарыхы боюнча аңгемелер.	1. Ө.Ж.Осмонов, ж.б. Б.; 2013. 2. Доталиев А. Б.; 2009
6	1. Кыргыздардын жана Кыргызстандын тарыхы.	Чоротегин. Т.К., ж.б. Б.; 2008
7	1. Кыргызстан тарыхы.	Чоротегин. Т.К., ж.б. Б.; 2010
8	1. Кыргызстан тарыхы.	Өмүрбеков Т.Н., ж.б. Б.; 2010.
9	1. Кыргызстан тарыхы.	Иманкулов М.К. Б.; 2012
10	1. Кыргызстан тарыхы: урунттуу учурлар.	Осмонов Ө.Ж., ж.б. Б.; 2012
11	1. Кыргызстан тарыхы: урунттуу учурлар.	Осмонов Ө.Ж., ж.б. Б.; 2012

1.3. Методикалык колдонмолор

Орто мектепте Кыргызстан тарыхын окутуунун методикасы. Козубаева Б.У. Б.; “Махprint” – 2013-ж.

11-класстын Кыргызстан тарыхы боюнча окуу-методикалык колдонмо. Курманалиев К.А. I-II-бөлүк. (слайддар менен) Б.; “Махprint” – 2012-ж.

5-класстын Кыргызстан тарыхы боюнча методикалык колдонмо. Доталиев А. Б.; “Нуска” – 2009-ж.

Кыргызстан тарыхы боюнча колдонмо дептер. 5-11-класстар үчүн. Доталиев А.К. Б.; “Нуска” – 2010-ж.

Дүйнөлүк тарых боюнча колдонмо дептер. 6-11-класстар үчүн. Козубаева Б.У. Б.; “Максат” – 2014-ж.

Тапшырмалар жыйнагы. Окуучулардын билимин баалоо боюнча тесттик тапшырмалар. Козубаева Б.У. Б.; “Нуска” – 2014-ж.

2. Мугалимдер үчүн сунуштар

2.1. Окутуу процессинде таянуучу негизги компетенттүүлүктөр

Окутуу процессинде биз окуучулардын компетенттүүлүгүн калыптандырууга көңүл бурабыз. Окуучунун негизги компетенттүүлүгү – ар түрдүү багыттагы окуяларды жана фактыларды түшүнүү жана түшүндүрө алуу жөндөмдүүлүгүнөн көрүнөт. Окуу жылы аяктаганда окуучулар ээ болуучу компетенттүүлүктөр төмөнкүлөр:

1. Маалыматка ээ болуу – билим алуу, материалды өздөштүрүү, б.а. окуучу мугалим берген билимди жекече кабыл алат же өзү маалыматты издеп өздөштүрөт;

2. Социалдык-коммуникативдик – топтордо иштей алуу жөндөмдүүлүгү, б.а. алынган билимди башка окуучулар менен топтордо иштөө менен өнүктүрөт, баарлашат, суроо берүү, жооп берүү жөндөмү, адамдар менен сүйлөшө алуу көндүмдөрү калыптанат;

3. Жекече өнүгүү жана маселелерди чече билүү – маалыматка ээ болуп, бул жөнүндө пикир алышып, башкалардын оюн уккандан кийин өз алдынча чечим чыгарып, билимдерин колдоно алат.

Окуучулар төмөнкүдөй жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүп, компетенцияларга ээ болушат. Алар:

тарыхый мезгилди мүнөздөө үчүн ар түрдүү булактардан алынган маалыматтарды тандоо жана анализдөө;

окуп-үйрөнгөндөрүнүн негизинде өзүнүн позициясын тандоо жана бул тандоосуна аргумент келтирүү

улуттук жана жалпы адамзаттык баалуулуктарга негизделип өзүнүн жарандык позициясын аныктоо;

терминдердин маанисин түшүнө билүү жана түшүндүрө алуу;

алынган билиминин негизинде инсан ар түрдүү кырдаалда туура чечимдерди чыгарып, абалды башкара алуу, ж.б.

Мугалим өз эмегенинин жыйынтыгын администрацияга же ата-энелерге түздөн-түз көрсөтө албайт. Окуучулардын компетенттүүлүккө ээ болуусу бул объективдүү маселе. Анткени, билимди өздөштүрүүгө караганда компетенттүүлүктү калыптандыруу – узак процесс. Анын жыйынтыгы кийинки окуу жылында, окуучу жогорку класска көчкөндө көрүнөт.

2.2. Тарыхый билим берүүдө эмнелерге көңүл буруу керек?

Окутуу процессинде окуучулардын компетенттүүлүгүн калыптандыруу түздөн-түз сабактагы тапшырмалардын берилишинен көз каранды. Анткени, тапшырмаларды иштөө менен окуучулардын, ой-жүгүртүүсү, ар тараптуу жөндөмдүүлүктөрү өсүп, компетенттүүлүгү калыптанат.

Мугалимдердин окуучуларга берүүчү тапшырмаларын төмөнкүдөй түрлөргө бөлүүгө болот:

Багыттоочу тапшырмалар. Бул тапшырмаларды аткарууда окуучуларга белгилүү өлчөмдө жардам көрсөтүлөт. Мындай тапшырмаларга кроссворду чечүү мисал болот: бир суроонун жообу, экинчи суроонун жообун айтып турат. Окуучуларды ар түрдүү багыттаса болот, мисалы, үлгү катары окшош окуянын жообун берүүгө, терминдин аныктамасынын ордуна, анны кайсы жерде, кандайча колдонууга боло тургандыгын айтуу. Тапшырманы аткарууну этаптарга бөлүп, ар бир этапта окуучуларга жооптун тура же тура эмес экендигин айтып турса болот;

Биргелешип аткарылуучу тапшырмалар. Бул учурда тапшырма окуучуларга бөлүштүрүлүп берилет. Мисалы, жуптарда же топтордо окуучулар чогуу иштешип, ар бир окуучу жалпы тапшырманы аткарууга катышат;

Өз алдынча аткарылуучу тапшырма. Мындай тапшырманы окуучу эч кимден жардам албастан өз алдынча аткарууга тийиш. Башкача айтканда, биз тапшырманы гана беребиз. Мисалы, тест иштетүү же экзаменде билетке жооп берүү.

Албетте, багытточу тапшырмаларды да, биргелешип аткарылуучу тапшырмаларды да берүүгө болот, ошондуктан аларды кезектешип же айкалыштырып пайдалануу керек.

Багытточу, биргелешип аткарылуучу жана өз алдынча аткарылуучу тапшырмалардын баарын бир сабактын ичинде колдонууга болот. Тапшырмалардын аткарылышы мугалимдин кандай түшүндүрүп, багыт берүүсүнөн көз каранды.

2.3. Окуучулардын билим деңгээлин текшерүү

Окуучуларын ишмердүүлүгүнүн жыйынтыгы жогоруда белгиленген компетенцияларга дал келген тапшырмалардын берилишине байланыштуу. Тапшырмаларды аткарууда окуучулар биргеликте иштешип, анык бир кырдаалдагы маселени чечүүгө багыт алышат.

Компетенттүүлүктү калыптандыруу алкагында окуучулардын билим деңгээлин төмөнкү критерийлер менен баалоо каралат:

- Тарыхый окуяларды ирээттүү жайгаштырып, негизги этаптарды этаптарынын хронологиялык таблицасын түзө алышы;

- окшош тарыхый фактыларды дал келтирип, алардын окшоштуктарын жана өзгөчөлүктөрүн бөлүп көрсөтө алышы;

- тарыхый фактылардын себеп-натыйжаларын түшүндүрүп, көз караштарын дал келтириши;

- тарыхый картаны маалымат булагы катары колдонуп, окуялардын жүрүшүн түшүндүрүп, анализдей алышы;

- Кыргызстандын негизги тарыхый окуяларын дүйнөлүк тарыхый окуялар менен дал келтирип, окшоштуктарын жана өзгөчөлүктөрүн аныктай алышы;

- жалпы адамзаттык баалуулуктар менен кыргызстандыктардын салттуу баалуулуктарын салыштырып, туура, калыс чечим чыгара алышы;

- коомдо болуп жаткан процесстерди анализдеп, өздөрүнүн баалуулук багыттарын жана мүдөөлөрүн калыптандыра алышы;

- тарыхый өнүгүүнүн контекстинде тарыхый инсандардын ишмердүүлүгүн аныктап, жыйынтык чыгара алышы;

- терминдердин маанисин түшүнүп, презентациялоодо, долбоорлоодо, тапшырмаларды аткарууда колдонуп, түшүндүрүп бере алышы

3. Август кеңешмесинде төмөнкү маселелерди талкуулоо сунушталат

Тарых предметин окутууга керектүү документтерди даярдоо жана колдонуу;

“2013-2017-жылдардын мезгилине Кыргыз республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясы” боюнча иштерди жүргүзүү;

Тарых сабагынын окуу ишмердүүлүгүндө алдыңкы методиканы колдонуу менен ар тараптан өнүктүрүү;

Окуучуларды олимпиадага даярдоо боюнча өз ара тажрыйба алмашуу менен сунуштарды иштеп чыгуу;

Тарых сабагындагы көргөзмө куралдарды жана техникалык каражаттарды колдонуу;

Окуучуларды ички жана сырткы баалоого даярдоо процессин жүргүзүүнү уюштуруу.

Суроолор жана сунуштар боюнча төмөнкү дарекке кайрылсаңар болот:

Кыргыз билим берүү академиясы

Эркиндик бульвары, 25

Социалдык-гуманитардык предметтер лабораториясы

тел: +(0312) 62 23 73, 62 14 39, 0777 50 04 06.